

W centrumje za serbsku rěč

Rěčny centrum WITAJ – fachowy wotrjad Domowiny

wudaće Hornja Łužica / Sakska

5 »Witaj« rěka za nas ...

7 Rěčny centrum WITAJ – fachowy wotrjad Domowiny

Domowina **6**

Naši partnerjo **7**

9 Rěčna situacija serbšćiny

Přehlad pěstowarnjow a šulow **9**

Serbja džensa **9**

11 Witaj w džěćacym dnjowym přebywanišću

Metoda imersije ... **11**

Serbsce wuknyć po Witaj **11**

Naš přinošk k Witaj **12**

15 2plus – w šuli dwurěčnje hač k maturje

Koncept 2plus **15**

Serbšćina jako cuza rěč **15**

Naš přinošk k serbskorěčnemu kubłanju
na šulach **16**

Naše zwonkašulske projekty –
dyrdomdeje z rěču **19**

23 Džěło z młodostnymi

... zo bychu so w internacie kaž doma čuli **23**

Internat Serbskeho gymnazija Budyšin **23**

Młodžinske socialne džěło –
na šulach a mobilnje po puću **24**

Naš wosebity poskitk: dwurěčnosť **24**

27 Kubłanje dorosćenych

Serbsce wuknyć we wječornym kursu
abo z nowymi medijem **27**

Rěčne poradźowanje **27**

Naš dalekubłanski poskitk **27**

28 Wědomostne džěło

Přewod serbskorěčneho kubłanja
w pěstowarnjach **28**

Přewod serbskorěčneho kubłanja w šulach **28**

Certifikowanje znajomosćow serbsčiny **28**

Sobudžěło w fachowych gremijach **28**

29 Digitalne medije serbsce

Serbski online-słownik **29**

Naše digitalne produkty za wuknjenje rěče **29**

Synchronizowane džěćace hrajne filmy **29**

30 Kontakt

»Witaj« rěka za nas ...

... zo přewodžamy wšitkich, kotřiž serbsce rěča a kotřiž **serbšćinu** jako dalšu **rěč wuknu**.

Z druhimi **we wjacorych rěčach aktiwny** być, je europski kubłanski zaměr a naša wodžaca mysl.

Wuknjenje rěče zwjazujemy z najwšelakorišimi dožiwjenjemi **w našej dwurěčnej Łužicy**. Tak móža wuknjacy serbšćinu jako dynamiski element swojeje **identity dožiwić**. Woni za sebje rozsudžeja, hač a kotre **šansy wužiwaja**, hdyž skutkuja sami na serbskej kulturje sobu, hdyž zwoprawdžeja powołanske perspektiwy w serbskim a słowjanskorěčnym konteksće abo hdyž serbskorěčnu swójbu załoža.

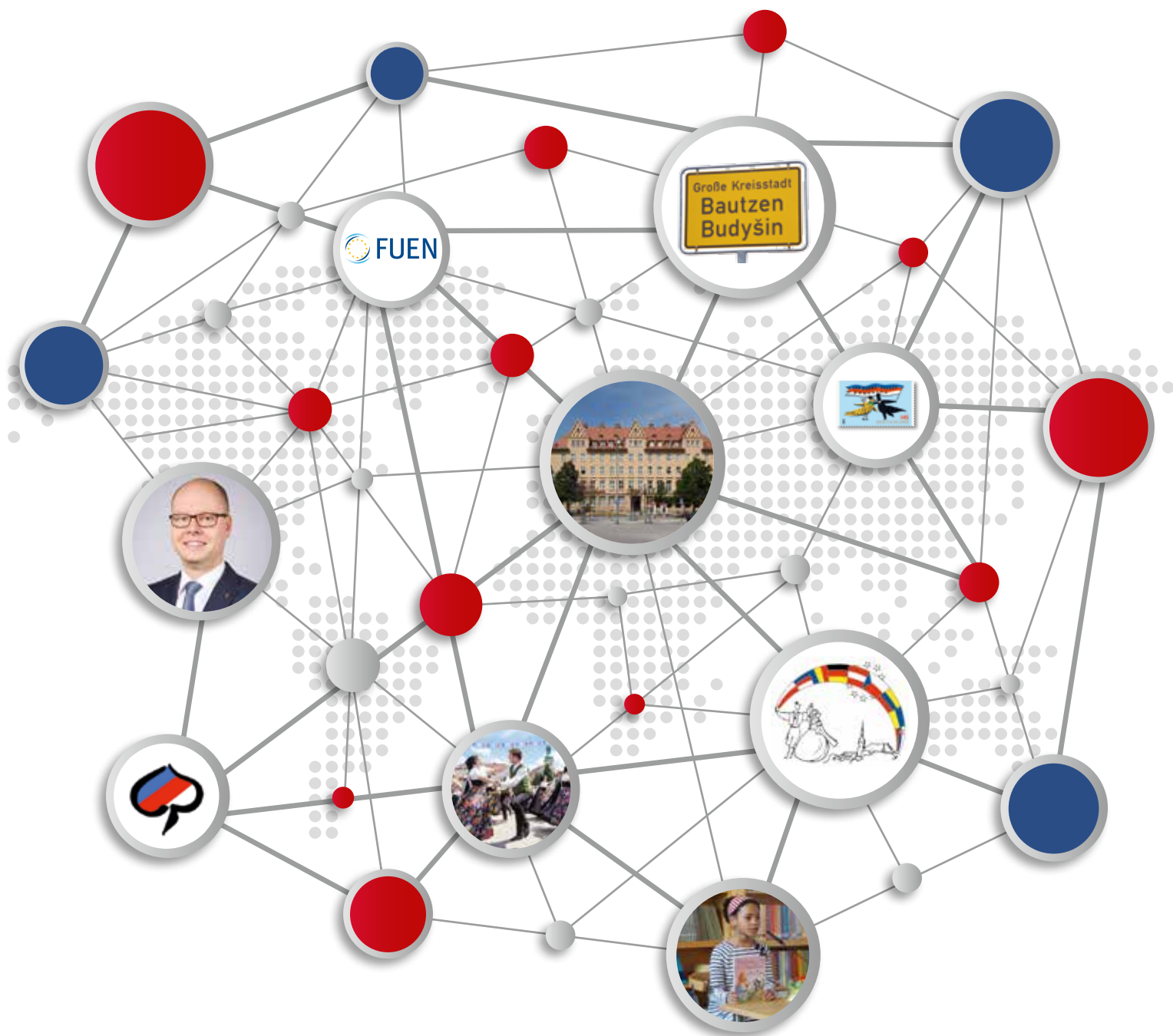
Někotři chcedža swoju serbsku maćeršćinu pěstować abo serbsce wuknyć, byrnjež **zwonka Łužicy** bydlili. Z nimi zwjazujemy so **w digitalnym swěće**, dźělimy z nimi nazhonjenja ze swěta a domizny a wjeselimy so, hdyžkuli so na wopyt abo na přeco **do swojeje domizny nawróća**.

Naša wodžaca mysl so zwoprawdźi, hdyž z nami a druhimi rady serbujeće, dźěćom serbšćinu dale dawace, ju wosobinsce jako kulturny pokład začuwace a hdyž **čujete so** pola nas cyle jednorje **witani**.

W tutej brošurce zhoniće, što našu dźěławosć za dźěći, młodostnych a dorosćenych wučinja.

dr. Beata Brězanowa

wjednica Rěčneho centruma WITAJ

DOMOWINA

Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z. t. je třěšny zwjazk serbskich towarstwow Hornjeje a Delnjeje Łužicy. Wona załoži so 1912. Wot statnych instancow připóznawa so jako politiske zastupnistwo Serbow a so za nich zasadźuje – wot komunalneje hač k europskej runinje. Domowina je člon Federalistiskeje unije europskich narodnych skupin.

Ze wšěmi jej přisłušacymi towarstwami a wosobami ma Domowina něhdže 7300 čłow. Wona zasadźuje so za wobchowanje, spěchowanje a šěrjenje rěče, kultury a tradicijow serbskeho ludu w Sakskej a Braniborskej. Wot 2011 je Dawid Statnik jeje předsyda.

Rěčny centrum WITAJ – fachowy wotrjad Domowiny

Žiwa rěč je wuraz čileje kultury. Tohodla činimy wšitko za to, zo by so serbsčina wobchowala, přichodnym generacijam dale dawala, so spěchowała a so w modernym swěće dale wuwiwała.

Z WITAJ witamy kóždoho w Hornjej a Delnjej Łužicy, kiž chce serbsce rěčeć. My sobudźělačerjo a sobudźělačerki Rěčneho centruma WITAJ wobročamy so ze swojimi poskitkami na najmjeńšich w dźěćacych dnjowych přebywanišćach, na šulerjow w šulach a zwonka nich a na dorosćenych. Wuwiwamy hornjo- a delnjoserbski wučbny material, wudawamy časopisy a přewodžamy dwurěčne kubłanje na zakładze wědomostnych dopóznaćow. Z našimi projektami a našim młodžinskim dźěłom podpěramy młodych a starych na městnje.

Rěčny centrum WITAJ załoži so jako samostatny wotrjad Domowiny – Zwjazka Łužiskich Serbow z. t. w lěće 2001. Swojej sydle ma w Budyšinje a Choćebuzu. Wón spěchuje so přez Załožbu za serbski lud, kotraž dóstawa srědki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Předležaca brošurka předstaja Wam dźěło našeho Rěčneho centruma WITAJ w Hornjej Łužicy bliže. Skutkowanje w Delnjej Łužicy wopisuje so we wudaću za Braniborsku.

Naši partnerojo

Kooperujemy z druhimi serbskimi institucijemi a hajimy kontakty ze wšelakimi fachowymi a politiskim gremijemi. Ze slědowacyimi dźělamy wosebje wusko hromadže:

- Ludowe nakładnistwo Domowina
- Serbski institut z. t.
- Institut za sorabistiku na Lipšćanskej uniwersiće
- Němsko-Serbske ludowe dźiwadlo Budyšin
- Serbski muzej
- redakciji Serbskich Nowin a Serbskeho rozhłosa
- župy a towarstwa Domowiny
- Sakske statne ministerstwo za kultus
- Sakske statne ministerstwo za wědomosć a wumělstwo
- Sakska kubłanska agentura Budyšin
- Sakski krajny zarjad za zažne kubłanje w susodnych rěčach
- Federalistiska unija europskich narodnych skupin

*Pječlětna Milenka tujka swojeho dwaj měsacaj stareho bratra
a praša so swoju mać:*

*»Hyno, mama, my hišće njewěmy, hač budže naš Matej serbski abo němski,
dokelž njeje šće rozumić, što wón praji.«*

Milenka je ze serbskeje swójbje. Za nju je samozrozumliwe, zo rěči serbsce. Jeje staršej staj so rozsudžiło, swojim dźěćom rěč dale dać a ju w swójbje pěstować. Wot toho časa, zo Milenka do pěstowarnje chodži, je z dźěćimi hromadže, kotrež tu hakle serbsce wuknu. Jich starši husto njejsu maćernorěčni Serbja, ale přeja sej za swoje dźěći dwurěčne kubłanje.

Rěčna situacija serbšćiny

Wot łužiskich horow přez nowu jězorinu pola Wojerec hač k Błótam rěči wjele ludźi dwě rěči. Na wjesnych a dróhowych taflach to hnydom spóznaješ. Nimo němčiny je to serbšćina, kotraž tutón region wučinja.

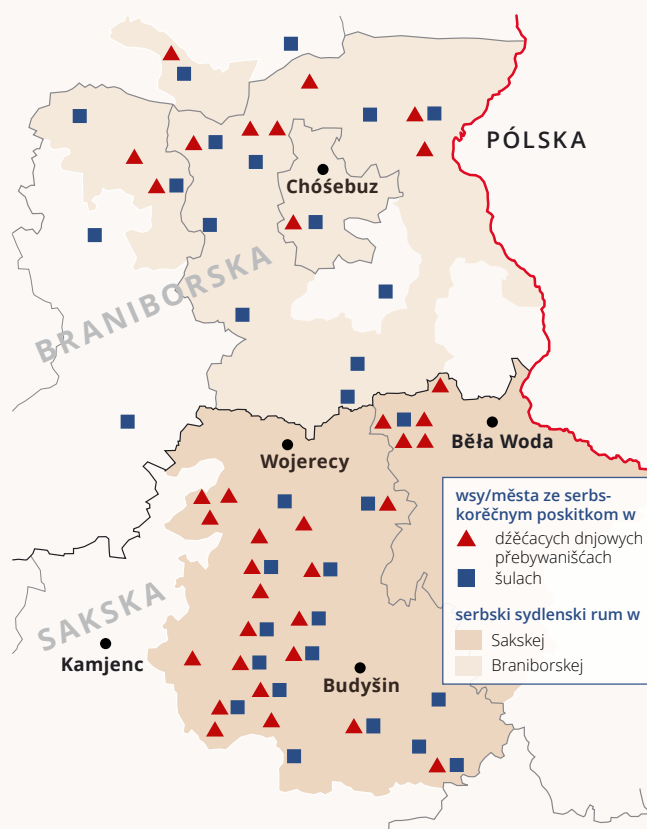
Tak mnohotna a pisana kaž kultura Serbow je, tak wšelaka je tež jich rěčna situacija. W Braniborskej prócuja so w pěstowarnjach a šulach wo rewitalizaciju delnjoserbšćiny, kotraž hrozy zahyněć. Runočasnje dokumentuje so tu awtentiska rěč starych maćernorěčnych Serbow za přichodne generacije w zwuku a pismje.

W sakskej Hornjej Łužicy je rěčna situacija dwudźělana. W sewjernym a wuchodnym dźělu serbskeho sydlenkeho ruma je so na serbšćinu do dalokeje měry poza-

było. Tu so prócuja, młodej generaciji rěč jeje (pra)džědow a (pra)wowkow zblížić a Němcow za mału regionalnu rěč zahorić. Hinak je to w kónčinje mjez Budyšinom, Kamjencom a Wojerecami. W mnohich wsach přewahuja wobydlerjo, kotřiž maja dwě maćeršćiny: hornjoserbšćinu a němčinu. Tu je samozrozumliwe, zo w swójbje a zwonka njeje młodži a stari serbuja.

Rěčna mnohotnosć wobtýšćuje so w kubłanju. Jednotliwe wobstejnosće žadaja sej rozdźělne kubłanske koncepty nastupajo rěč (hornjoserbšćina – delnjoserbšćina), krajnu politiku (Sakska – Braniborska) a intensitu rěčneho kubłanja. Tutym jara rozdźelnym potrebam wotpowědować je naš nadawk. Při tym mamy poskitki za wšě starobne skupiny: wot pěstowarnje přez zakładnu šulu, wyšu šulu a gymnazij hač ke kubłanju dorosćenych.

Přehlad pěstowarnjow a šulow

Serbja džensa

Po oficialnych trochowanjach wuchadźa so z něhdźe 50 000 do 60 000 přisłušnikow serbskeho ludu. Z nich rěči w Hornjej Łužicy něhdźe 20 000 ludźi hornjoserbsce a w Delnej Łužicy něhdźe 5 000 ludźi delnjoserbsce. Serbskorěčny kubłanski puć je móžny wot džěcaceho dnjoweho přebywanišća hač k uniwersiće. W Sakskej je přibližnje 1200 džěci, kotraž so w žłobiku a pěstowarni serbsce kubłaja, a něhdźe 2 700 šulerjow, kotřiž wobdžěleja so na wučbje serbšćiny. W Braniborskej wuknje delnjoserbšćinu něhdźe 200 džěci w džěcacych dnjowych přebywaniščach a něhdźe 1 500 šulerjow w šulach.

Serbske institucije k spěchowanju serbskeje rěče a kultury maja swoje sydło w Budyšinje a Chošebuzu. Serbja su jedna ze štyrjoch připóznatych mjeńšin w Němskej.

»W pěstowarni wuknu serbsce. Nětko móžu něšto, štož mojej staršej njemóžetaj ... To so mi lubi!«

Witaj w dźěćacym dnjowym přebywanišću

To drje je kóždy hižo raz słyšał: Z wuknjenjom (cuzych) rěčow měło so po móžnosći zahe započinać. A intensiwny měł kontakt k rěči być. Čim lóšo a wuspěšnišo sej potom rěč přiswojiš. Při tym je **Europska komisija hižo cil předpodała: Kóžde dźěćo měło dvě cuzej rěči nawuknyć – jednu swětowu a jednu regionalnu rěč. W Sakskej móhła to na přikład hornjoserbsčina być.**

Za tych, kotřiž chcedža sej serbsčinu jako druhu rěč přiswojić, su we Łužicy idealne wuměńjenja. Rěč je w regionje hłuboko zakótnjena, za někotrehožkuli je samo pozabyta swójbna rěč. Swoje korjenje měł kóždy swojim dźěćom dale dać. Snadž rěča dźěći přecelow a susodow mjez sobu serbsce. Zo móhli jich rozmołwy scěhować a podźěl měć na jich kulturje, wuplaći so serbsce wuknyć. Nimo toho wuknješ zdobom słowjansku rěč, z kotrejž móžeš so wulkotnje w susodnej Pólskej abo Čěskej orientować.

Najwažniše pak je: W dwurěčnej Hornjej Łužicy móža dźěći hižo w pěstowarni, zdźěla samo hižo w žłobiku serbsce wuknyć – a to přewodžane wot maćernorěčnych Serbow, zhromadnje ze serbskimi dźěćimi w jednej skupinje. Tak njetrjebaja žane přidatne kursy wopytować, a na staršich nječakaja žane organizatoriske wužadanja. Při tym maja wědomostnicy po wšěm swěće metodu, po kotrejž dźěći w dźěćacym dnjowym přebywanišćach serbsce wuknu, za najefektiwnišu: imersiju.

Serbsce wuknyć po Witaj

Serbja su metodu imersije pomjenowali »Witaj«. 1998 załoži Serbske šulske towarstwo z. t. w swojim dźěćacym dnjowym přebywanišću w Choćebuzu-Žyłowje přerjnu Witaj-skupinu. W Sakskej je džensa 30 dźěćacych dnjowych přebywanišćow we wšelakich nošerstwach, kotrež pak kompletnje, pak w jednotliwych skupinach imersiwne dźělaja. Tak dožiwa wjac hač 1 200 dźěći w žłobiku a pěstowarni wšědnje hornjoserbsčinu – hrajo, rěčo a spěwajo.

Dźěći přerjnu Witaj-skupin su mjeztym hižo gymnazij wupušćili. Z toho rosće nadžija, zo so serbska rěč a kultura njezhubitej, ale so dale wuwiatej a hišće w mnohich generacijach čile pěstujetej.

Metoda imersije ...

... je najpřirodniše wašnje, sej druhu rěč přiswojić. Nježada sej žane wosebite nadarjenje. Kubłarki a kublarjo rěča z dźěćimi přeco w rěči, kotraž ma so sposrědkować. K podpěrje zwobraznjeja wšo, štož praja, z mimiku a gestiku. Štož činja, přewodžeja po móžnosći z wjele rěčenjom. Wosebite je, zo stawa so to wšo wšědnje a cyle samozrozumliwje. Tak móža so dźěći do rěče »zanurić« (jendź. to immerse), bjez čišća a přežadanja – potajkim podobnje kaž wuknu swoju maćerščinu. Najmjeńši wotkryja sej woznam słowow a systematiku rěče same wot so. Zwuk rěče so jim zaščěpi a wone ju napodobnjeja.

Naš přínosk k Witaj

Jako Rěčny centrum WITAJ nimamy žane džěčace dnjowe přebywanišćo w swójskim nošerstwje. Podpěrujemy pak serbskorěčne kubłanje w tajkich kubłanišćach na troye wašnje: z didaktiskimi materialijemi, rěčnymi poskitkami a wědomostnym džěłom. Tež pedagogiskim fachowym mocam a wukubłancam stejimy ze słowom a skutkom po boku.

Maskotka za małych

Witko je maskotka Witaj-projekta. Šibały kadlička z čerwjenej čapku a smužkatym t-shirtom je přečel wšěch hólcow a holcow. Nic wo wjele mjeńši hač džěci same so je wćipnje wuwoprašuje, wě stajnje něšto noweho powědać a přeco zaso z něčim překwapjeć. To wosebite je: Ručna klanka móže jenož serbsce. A druhdy njemóžeš hinak, hač z Witkom serbsce rěčeć, hewak će njerozumi.

Stawiznički, spěwy a eksperimenty za małych wotkrywarjow

Naš dwurěčny časopis »Lutki« wuchadźa štwórcłětnje. Mysleny je za pěstowarske džěci, jich staršich a za pedagogiskich fachowcow. Małych zwjeseleja jim přiměrjene serbske stawiznički a spěwy, wumolowanske předłohi, ideje za paslenje a nawody za eksperimenty. Dorosćenym pak podawaja so w »Lutkach« doporučenja, kak móhli swoje džěci při skrućenju resp. wuknjenju serbsčiny podpěrać abo kak z dwurěčnosću w swójbje najlěpje wobchadźeja. W přiloze »Lutkow« poskićamy kubłarkam a kublarjam nastorki za spěchowanje a posrědkowanje rěče w pěstowarni.

Rěč spěchowace materialije

W běhu lět smy wuwili džěłowe srědky specielnje za posrědkowanje a spěchowanje rěče we Witaj-skupinach. Su rjane pisane, po rěči a wobsahu potřebeam a swětej džěci přiměrjene.

Pokiwi: Naš katalog »Didaktiske materialije k spěchowanju serbsčiny za předšulske džěci« namakaće na našej internetowej stronje www.witaj-sprachzentrum.de.

To dyrbjeli starši wědźeć

Naš nadawk je, staršich wo modelu Witaj informować. To činimy w formje přednoškow na staršiskich wječorkach. Móža pak sej tež našu brošurku »Witaj – ein Geschenk für Ihr Kind« přečitać a so z pomocu filma »Witaj – zwei Sprachen können ist cool!« informować.

Pokiwi: Film namakaće tež na našej internetowej stronie www.witaj-sprachzentrum.de.

Po puću w pěstowarnjach

Podpěramy njeposrědnje rěčnopedagogiske džěło džěćacych dnjowych přebywanišćow. Wopytujemy na přikład wubrane Witaj-skupiny prawidłownje z rěč spěchowacy mi poskitkami. Po puću z Witkom a z někotrymi małymi překwapjenkami w zaku zaběramy so z džěćimi z wěstej temu. Při tym drje je hólcam a holcam lědma wědomo, zo jedna so wo zaměrný rěčny training.

Dalekubłanja

Posrědkowanje cuzeje rěče a džěło z dwurěčnymi džěćimi, kotrež maja so w mjeńšinowej rěči spěchować, žadatej sej wosebite pedagogiske kmanosće. Tohodla poskićujemy dalekubłanja za kubłarki a kublarjow. Tute sahaja tematisce wot metodiki spěchowanja a posrědkowanja rěče přez kwalitatiwny management hač k poskitkam k serbskej kulturje a rěči.

Rěčny centrum WITAJ zaběra so tež wědomostnje z dwurěčnym resp. serbskorěčnym kubłanjom džěći w elementarnym wobłuku. (→ S. 28).

»Naši šulerjo zwjetša doma serbsce njerěča. A tola tu pola nas w šuli wšědnje tak rěčimy. Móžeš so jenož džiwać, kak spěšnje so to našim šulerjam 5. lětnika normalne zdawa. Serbske džakuju so hižo po chwilce cyle samozrozumliwje wužiwaja. Při ličbje 99 pak sej mnozy hišće jazyk łamaja. Wažne je, zo njerěči so jenož w rěčnym předmjeće serbsce, ale tež w druhich předmjetach a situacijach. Džěći su potom rěči bóle wotewrjene a serbščina počina być samozrozumliwa.«

»Ja sej myslu, zo ma dwurěčna wučba swoje lěpšiny a njelěpšiny. To su na přikład druhdy situacije, hdyž rěč hišće wuknješ a so potom zaprajiš – hdyž chceš wowka rjec, ale prajiš město toho wowca abo ławka. To njeje cyle jednore, ale přeco žortne. Škoda je, zo je serbščina jenož tu w tutej kónčinje rozšěrjena. Ale za to maš wulku lěpšinu, hdyž chceš so w Čěskej dorozumić.«

»Serbščina je super rěč ...
Jenož gramatika, ta mi cyle tak njeleži.«

2plus – w šuli dwurěčnje hač k maturje

Zakładna ideja je jednora: Čim intensiwniši a wobstajniši kontakt k jednej rěči je, čím lěpje móžeš so w njej zwuraznić. Tohodla je rozsudne, zo džěći tež w šuli dale serbsce rěča – a nětko tež čitać a pisać nawuknu.

Tam, hdžež so džěći w pěstowarni serbsce kubłaja (abo w bliskosći), su tež šule ze serbskej wučbu – najlěpše wuměnjena potajkim za bjezposrědny přechod z pěstowarnje do šule a wusku kooperaciju mjez kubłanišćomaj. To su zaso dobre wuměnjena za njepřetorhnjene serbske kubłanje hač na wyšu šulu abo gymnazij. Eksistujetej dwaj serbskej wučbnej modelej: wučba po koncepcje 2plus a wučba serbsčiny jako cuza rěč.

W Sakskej je 16 šulow z něhdže 2100 wuknjacymi, na kotrychž so po koncepcje 2plus wuwučuje: džewjeć zakładnych šulow, šěsć wyšich šulow a Serbski gymnazij Budyšin. Přez serbsku wučbu, cyłodnjowske poskitki, projekty a serbsčinu jako wobchadnu rěč je šula za šulerjow awtentiški serbskorěčny rum.

Koncept 2plus

Přewažnje w žrje serbskeho sydlenkeho ruma w Sakskej wuča so na zakładnych šulach, wyšich šulach a na gymnaziju po koncepcje 2plus. »2« w mjenje steji za rěči serbsčinu a němčinu, »plus« za dalše rěče. Serbsčina njeje tu jenož wučbny předmjet, ale wobchadna rěč na šuli a wuwučowanska rěč w druhich předmjetach – w zakładnej šuli w znajmjeńša třoch, na wyšej šuli a gymnaziju w pjeć předmjetach. Šulerjo serbskorěčnych a němsskorěčnych swójbow so zhromadnje w jednej rjadowni wuwučuja.

Šule maja so po samsnych wučbnych planach a kubłanskich zaměrach kaž wšitke druge zjawne šule Sakskeje. Jich wotzamknjenja su identiske. Serbscy šulerjo pak móža swoje pruwowanske nastawki w 10. lětniku němsce abo serbsce pisać. Nimo toho je serbsčina oficialny pruwowanski předmjet matury.

Serbščina jako cuza rěč

W kónčinach, w kotrychž je serbsčina mało prezentna, poskičuje so w 13 zakładnych šulach z něhdže 600 šulerjemi a na dwěmaj gymnazijomaj serbsčina w cuzorěčnej wučbje. Hornjoserbsčina wuwučuje so tu w 1. lětniku jednu hodžinu tydžensce a wot 2. lětnika tři hodžiny wob tydžeři.

Naš přinošk k serbskorěčnemu kubljanju na šulach

Jasne ćežišćo dźěła Rěčneho centruma WITAJ je wuwuwanje wučbnych a wučbnych srědkow. W principje hodži so rjec, zo su so wšitke serbskorěčne materialije, kotrež šulerjo a wučerjo na sakskich šulach do ruki bjeru, w Rěčnym centrumje WITAJ wuwili abo wobdźělali. Lětnje přidruži so jim něhdźe 20 dalšich.

Wšitko za šulu w serbskej rěči

Wučbnicy, dźělowe zešiwki, słowniki, digitalna wuknjenska software, plakaty abo geografiske karty – paleta wučbnych a wuknjenskich srědkow, kotrež so w našim wotrjedźe za lektorat wučbnych nadźělaja, je pisana a wobšěrna. Mnohostronski njeje jenož poskitk materialijow, ale tež potřeba na šulach: Poslužujemy šulerjow wot 1. do 12. lětnika na zakładnych a wyšich šulach a gymnazijach, a to we wšěch předmjetach. Za předmjet serbsčiny zhotowjeja so nimo toho rozdźělne wučbne srědky za 2plus-rjadownje, za wučbu serbsčiny jako cuza rěč a za tak mjenowanych přidružnikow.

We wuskim zhromadnym dźěle ze šulemi zwěšćamy prawidłownje potrebu nowych wučbnych srědkow. Z toho wuwuwamy swoje plany, kotrež předstajimy lětnje ekspertowej komisiji k posudžowanju. K njej słušeja fachowi poradźowarjo na šulach, zastupjerjo Sakskeho statneho ministerstwa za kultus, Serbskeho šulskeho towarstwa z. t.

a dalšich institucijow. Na zakładze jich doporučenjow nadźěla so pola nas lětnje něhdźe 20 wšelakich hornjo-serbskich wučbnych srědkow. Při tym je za nas rozdźěl, hač mamy so sami wo wuwuwanje wučbnych postarać – to su zwjetša dołhodobne projekty – abo hač je licencny přeložk móžny.

Nowowuwući: wučbnicy, čitanki a dźělowe zešiwki za serbsčinu

K wudźělkam, kotrež sami wuwuwamy, liča wšě wučbne srědky za předmjet serbsčiny a materialije, na př. za stawizny a hudźbu, w kotrychž so serbske temy wobjedna waja. Planowany produkt naše lektorki po wučbnych planach koncipuja. Za nadźělanje manuskripta trjebamy eksternych awtorow: wučerjow, wědomostnikow a fachowcow z praksy. Husto su naše sobudźělaćerki direktnje na wuwuwanskim procesu manuskripta wobdźělene. Wone lektorizuja teksty a koordinuja zhromadne dźěło z eksternymi ilustratorami, fotografami, wuhotowarjemi a stajerjemi. Nimo toho staraja so wo wšitke wozjewjenske prawa. Do našeho teama słuša tež wuhotowarka, tak zo móžemy dźěl svojich produktow hač k čišćakmanej předłoze internje nadźělać. Čiść a rozšěrjenje našich wučbnych srědkow ležitej w zamołitosći Ludoweho nakładnistwa Domowiny.

Přeložki: Wučbne srědki za biologiju, matematiku a geografiju

Za předmjety, kotrež drje so serbsce wuwučuja, w kotrychž pak so eksplicitnje serbske wobsahi njeposředkuja, zepěramy so na renoměrowane němsskorěčne wučbnicy, kotrež Sakske statne ministerstwo za kultus sakskim šulam doporuča. W tajkich padach damy tak mjenowane licencne přeložki do nadawka a to w přnim rjedže (něhdyšim) fachowym wučerjam resp. přeložowarjam. Hotowe manuskripty lektorizujemy. Wo wšě dalše kroki – sadžbu, čišć, rozšěrjenje – stara so Ludowe nakładnistwo Domowina.

Słowniki, digitalne poskitki a předmjet přesahowace wuknjenske srědki

Za šulerjow, kotřiž so w druhej rěči wuwučuja, su słowniki njeparujomny pomocny srědk. Prašane njejsu jenož němsko-serbske słowniki a synonymowej słownikaj »Saperliška« a »Kak to jenož praju?«, ale tež naše zběrki fachoweho słowoskłada, kotrež předleža mjeztym za wšě předmjety. Wone wužiwa so wot šulerjow, wučerjow a dalších zajimcow.

Moderna wučba žada tež za nowymi medijemi. Tutej potreby wotpowědujemy na jednym boku z materialijemi, kotrež wučerjam w digitalnej formje poskičamy – husto jako wudospołnjenje k wučbnicam. Eksistuja na př. CDje z hudźbnymi přikładami, předlohami za karaoke, literarnymi tekstami, wuslědkami nadawkow, fomularami a předlohami za tekstowe maski k dalšemu wobdźělanju.

Pokiwi: Mnohe materialije poskičamy darmotnje na našej internetowej stronje www.witaj-sprachzentrum.de.

Na druhim boku rosće poskitk interaktiwneje wuknjenskeje software za šulerjow, z kotrež móža so hrajo ze serbsčinu zaběrać. Wjetši projekt w tutym konteksće je online-platforma »Serbsce DIGITALNJE – prawopis a gramatiku krok po kroku wuknyć« (→ S. 29).

Nimo toho wuwija Rěčny centrum WITAJ mnohe předmjet a lětnik přesahowace wučbne srědki. K nim słušeja dženiki, žortne kołki k hódnoćenju wukonow, plakaty k serbskej gramatice a serbskim stawiznam, bloki z hódančkami, dokumentacija wo powołanjach a wukubłanskich móžnosćach w dwurěčnej Hornjej Łužicy, hra »Pismikowa keklija« za wulkich a małych a tójšto wjac.

Naš časopis za džeći: Płomjo – ze zapalom za serbsčinu

Stawiznički, comicsy, zajmawostki z cyłego swěta, z přirody a techniki, k tomu spěwy, recepty, žorty, hódančka a wobrazy k wumolowanju – to je »Płomjo«, naš časopis za hornjoserbske šulske džeći mjez sydom a 14 lětami. Wón wuchadźa hižo wot lěta 1952.

Za kóždy z měsačnje wuchadźacych zešiwkow naš redaktor rešeršuje, postaja temy, pisa zhromadnje z eksternymi awtorami teksty a da je wot wubraneje horstki ilustratorow wuhotować. Při tym džiwa na to, zo by čitanskich započatkarjow runje tak zahorił kaž staršich šulerjow. Wobjednawaja so aktualne temy, za kotrež so džeći zajmują a kotrež jim nowu wědu sposrědkuja. Zdobom su přinoški tak zapołożene, zo hodža so derje we wučbje wužiwać. Młodši čitarjo zapodawaja nimo toho prawidłownje swoje prózdninske dožiwjenja, fota, rysowanki a stawiznički, kotrež so w »Płomjenju« wozjewjeja.

Zo bychy so džećom dalše serbskorěčne rumy wotewrěli, služi »Płomjo« tež jako akciski medij, z tym zo so wubědźowanja a zarjadowanja organizuja. Ryčerske lěhwo, warjenski kurs w serbskim hosćencu, wubědźowanje mydlowych kistow abo měrjenje mocow w sporće – zhromadne wjeselo, wuměna z druhimi serbskorěčnymi džećimi a putace dožiwjenja maja džeći za serbsčinu zahorić. Přez swój mnohostronski poskitk je »Płomjo« tak woblubowane, zo je mnozy šulerjo samo hromadźa.

Naš časopis za pedagogy: Serbska šula

Z hišće dlěšej tradiciju móže so »Serbska šula« blyšćić – naš štwórcłětnje wuchadźacy fachowy časopis eksistuje hižo wot 1948. Wot 2001 je redakcija w Budyskim Rěčnym centrumje WITAJ zaměštnjena. Do kruha čitarjow slušeja wučerjo a kublarjo z Hornjeje a Delnjeje Łužicy. Tohodla wobsahuje časopis přinoški w hornjo- a delnjoserbsčinje.

»Serbska šula« poskičuje w přerim rjedže wědomostne a pedagogiske přinoški wo serbskorěčnym kubljanju, wo serbsčinje, serbskich stawiznach a kulturje. Předstajeja so nowe wučbne srědky a druge z pedagogiskeho wida hódnotne produkty. Wučerjo namakaja tu kopěrowanske předłohi za wučbu. Recensije slušeja runje tak k wobsahej »Serbskeje šule« kaž rozprawy wo projektach z pěstowarskimi a šulskimi džećimi abo młodostnymi.

Naše zwonkašulske projekty – dyrdomdeje z řeču

Nam leži na wutrobje, džěćom tež zwonka šule zajmawo dožiwnjenja ze serbšćinu poskićeć. Hólcam a holcam serbskich swójbow měło popřate być, wšelake zabawne poskitki tež w swojej maćeršćinje dožiwjeć. Runočasnje su naše projekty za serbsce wuknjace džěći składnosć, řeč žiwu a čilu zwonka šule dožiwjeć. Tohodla steji serbšćina w srjedžišću wšěch našich projektow. Hrać, čitać, filmy hladać – chcemy mjeńše a wjetše džěći za serbšćinu zahorić, je pohojćeć, zo bychy ju wužiwal, a jim wjeselo w serbšćinje wobradžeć.

Swójbna schadžowanka

Dobra nalada a wjesoła mjerwjěrca knježitej w Chróšćan wjacezaměrowej hali »Jednota«, hdyž přeprašamy hromadže z Domowinskej župu »Michał Hórnik« na kóždolětne swójbne popołdnjo. Na nje přichadžeja džěći wot žłobikoweje hač do šulskeje staroby ze swojimi staršimi z Budyšina, Wojereca a ze wšěch wjeskow podłu Klóšterskeje wody.

Nimo kulturneho programa skićamy džěćom tójšto zajmaweho: řečne hry, pomolowanje mjezwoča, sport a měrjenje mocow, eksperimenty abo rejwansku džěłarničku. Mjeztym zo so starši při kofeju a tykancu do rozmowy zanurja abo radu pola fachowcow pytaja, móža serbske a serbšćinu wuknjace džěći swoje řečne kmanosće při kompjuterowych a druhich hrach Řěčneho centra WITAJ wupruwować. Předčitanske a wotpinanske poskitki kaž tež pokiwy za strowe zežiwjenje z receptami k wuspytanju skulojćeja poskitk swójbneje schadžowanki.

Filmowe premjery jako wosebity wjeršk

Čerwjeny přestřjenc wukulimy za našich wopytowarjow, hdyž přeprašamy na premjeru do serbšćiny synchronizowaneho filma (→ str. 29). Potom přichadžeja džěći, starši, džědojo a wowki połni wočakowanjow. Što drje so tónkróć na kinowej plachće poskići? Pola nas drje njesedžiće w mjechkich křesłach filmoweho palasta, ale přestřjenc, popcorn, lód a napoje postaraja so wo prawu kinowu atmosferu. A naši hosćo móža filmowych akterow wosebince zeznać – nic drje džiwadźelnikow, ale džěći, młodostnych a dorosćenych, kotřiž su hrajerjam swój hlós spožčili a jim tak serbski jazyk wobradžili. To drje njeměło přecežko być, sej awtogram wot toho abo tamneho z dohromady něhdže 20 sobuskutkowacych wuprosyć. Wjeršk wječora je a wostanje stajnje serbskorěčny film – žadny produkt a z tym ředke dožiwnjenje za kóžděho, kiž tutu řeč rozumi.

Předčitanski dzeń

Wëdomostnicy praja, zo maja dżëci, kotrymž so prawidłownje čita, wjetši słowoskład, lëpše znamki a wjace wjesela při samostatnym čitanju. To chcemy spëchować – wosebje, hdyž móžemy z tym wjeselo šërić a zajim dżëci za serbsku literaturu budzić. A tak wužiwamy my sobudžëlačerjo Rěčneho centruma WITAJ lëtnje so wotmëwacy cyłozwjazkowy předčitanski dzeń, zo bychmy mjeńšich w pěstowarnjach a wjetšich w zakładnych šulach překwapili: Wopytamy je a čitamy jim ze svojich najlubšich serbskich knihow. Kedžbliwi a zahorjeni připoslu-charjo su nam přeće, cil a dżak w jednym.

Čitanske wubëdžowanje

Wo předčitanje dže tež w našim čitanskim wubëdžowanju, kotrež wotmëwa so kóžde lëto w Smolerjec kniharni w Budyšinje. Z hesłom »Knihy su zastupny lisćik do raja fantazije« namoľwamy šulerjow 3. lëtnika 2plus-šulow, so na wubëdžowanju wobdžëlić. Stej dwë kategoriji: W jednej startuja dżëci ze serbskorëčnych swójbow, w druhej tajke z němsko-serbskich swójbow. Wšitke předstaja naprjedy raz swoju knihu, kotruž su sej sobu přinjesli, a čitaja před jury a publikumom tekst, kotryž su sej sami wuzwolili a doma zwučowali. Maćernorëčne serbske dżëci čitaja hišće dalši, njeznaty tekst. Pječ jurorow hódnoći čitanski wukon po wašnju čitanja, wurazu a prezentaciji. Na kóncu wuzwola z něhdže 20 wobdžëlnikow najlëpšeho

šulerja abo najlëpšu šulerku 3. lëtnika we wobëmaj kategorijomaj.

Čitanske wubëdžowanje přewjedujemy z podpëru Ludowego nakładnistwa Domowiny. Zaměr je, dżëcom, kiž su so do toho hižo na internym wubëdžowanju swoje šule wobdžëlili, podij za dobre čitanske wukony dać. Při tym zwučuja so we wustupowanju w zjawnosći, wuknu sej serbsku literaturu wažić a stanu so z přikładow za svojich sobušulerjow.

Čitanska nóc

Wosebje woblubowana je naša čitanska nóc w Budyskim Džiwadle na hrodže. Tu zetkawaja so šulerjo 3. a 4. lëtnikow, kotřiž su swoje najlubše serbske knihy sobu přinjesli, a sej je mjez sobu předstajeja. A hdyž hižo raz w džiwadle su, dóstanu přeco krótko ekstra-předstajenje. Móža so samo w drobných scenach jako hrajerjo wuspytać. Po wopyće w fundusu klankodžiwadla a nócym pućowanju zababja so dżëci do swójeho spanskeho mëcha a čitaja hišće w swëtłe kapsneje lampy, doniž sej njewusnu.

Prózdniński camp

Zajímavý týždeň z džěćimi samsneje staroby dožiwić – to je nazymski poskitk Rěčneho centruma WITAJ za šulerjow 3. a 4. lětnikow 2plus-šulow. Z mnohich přizjewjenjow, kotrež kóžde lěto dóstawamy, wuzwoli so jenak wjele šulerjow a šulerkow ze serbskorěčnych swójbow a z přewažnje němskeho wobswěta. Tak móža serbsce wuknjacy wšědnje wot ranja do wječora serbsčinu dožiwić a swoje rěčne kmanosće rozšěrjeć. Něhdže 20 hólcow a holcow ze wšelakich šulow zeznawa so tak při hrě a zajimawych předewzacach. Našej sobudžělačerce a serbscy studenća pedagogiki přewodźeja džěći při wopyće Serbskeho muzeja w Budyšinje a za kulisami Němsko-Serbskeho ludoweho dźiwadla, hdžež móža tež hnydom same dźiwadźelić. Na slědach Krabata, w kupjeli abo w planetariju hodži so wjele noweho wotkryć. Po nawróće do młodownje so pasli, rejuje a wjele směje.

Mjezynarodny folklorny festiwal ŁUŽICA – LAUSITZ – LUSATIA

Kóžde druhe lěto zarjaduje Domowina ze swojimi partnerami w Chrósćicach mjezynarodny folklorny festiwal. W tutym wobłuku poskića so wjacehodźinski džěćacy program pod hesłom »W kraju wjesołych džěćić«. Rěčny centrum WITAJ jón organizuje a wjedže režiju. Hač šulski chór, džěćace towarstwo abo dorostowa skupina rejwanskeho ansambla, hač z Ćiska, Chrósćic, Smjerdžaceje, Pančic-Kukowa, Ralbic, Worklec abo z Delnjeje Łužicy – na 150 do 200 hólcow a holcow přihotuje tydženje dołho swój wustup na jednym z wulkich burskich statokow. Před něšto stami přihladowarjow předstajeja swoje reje, spěwy, instrumentalne přinoški, wurězki z džěćacych musicalow abo sceniske hry. Ze swojim přinoškom maja njeposrědny podžěl na euforiji a žiwjenskeje radosći Serbow, kotrejž tute zarjadowanje w mjezynarodnym ramiku wuprudža.

»Hdyž serbske holcy na facebooku foto wozjewja a ja připisam serbski komentar, mam hnydom plusdypki. Wone njepraja potom jenož ›ok.‹, ale ›cool!‹ – a mi to tež napisaja.«

Džěło z młodostnymi

Rěčny centrum WITAJ džěła w dwěmaj wobłukomaj z młodostnymi. Na jednym boku su to naši kublarjo w internacie Serbskeho gymnazija w Budyšinje. Na druhim boku angažuja so naši socialni džělačerjo na serbskich šulach a w mobilnym młodžinskim džěle.

... zo bychu so w internacie kaž doma čuli

Dokelž chodža na Budyski Serbski gymnazij dla jeho rěčneje specifiki šulerjo z njewobmezowaneho regiona, je jemu wot wšeho spočatka internat přirjadowany. Tak móža tež šulerjo tutu šulu wopytać, kotřiž maja daloce puće. W atraktiwnym, modernym twarjenju staraja so wo nich serbskorěčni kublarjo. Serbščina je tu wobchadna rěč. Wotpowědnje swojemu niwowej móža serbsce wuknjacy rěč wšědny džeń z jenak starymi maćernorěčnymi Serbami praktisce nałožować a tak swoje kmanosće wudospołnjeć. To stawa so při spjelnjenju domjacych nadawkow runje tak kaž hdyž warja, hraja, sportuja, pasla atd. Tu nawjazane přećelstwa hišće traja, hdyž su pozdžišo hižo swójbu založili. Serbska rěč a kultura wostanjetej tež potom wobstatk jich počaha.

Bjez internatneho městna by serbskim młodostnym ze wsow lědma móžno było, poskitki serbskich institucijow w Budyšinje wužiwać. Wječorne proby a wustupy serbskeho młodžinskeho džiwadła, sobudžěło w młodžinskej redakciji »Serbskich Nowin« abo moderacija tydženskeho młodžinskeho radijoweho wusyłanja »Satkule« su jenož někotre přikłady za to. Swoje zajimy a hobbyje pěstować wotewrja zdobom perspektiwy za pozdžišu wólbnu powołanja. Serbske institucije trjebaja přeco dorost.

W Rěčnym centrumje WITAJ přistajeny team kublarjow a kublarkow organizuje zhromadnje z partnerami projekty za swobodny čas. K nim słušeja přednoški a čitanja, pěstowanje serbskich nałožkow, wopyt serbskich džiwadłowych předstajenjow, wšelake poskitki ručneho džěła a sporta atd. Dalši přikład je »video tea«: Jónu wob měsac zaběraja so šulerjo z etiskimi temami a aktualnymi problemami młodostnych. Hladaja zhromadnje filmy a wo nich diskutuja – a to serbsce, kaž při wšitkich druhich poskitkach tež.

Internat Serbskeho gymnazija Budyšin

**kontakt: Friedricha Listowa dróha 8a
02625 Budyšin
tel.: 03591 480910
sorbisches.internat@t-online.de**

Internat steji šulerjam 5. do 12. lětnika Serbskeho gymnazija Budyšin k dispoziciji. Woni bydla w stwach z dwěmaj abo třomi łožemi a přisłušnej kupjelu. Bydlenka jednotka wobsteji ze šěsć stwow, přebywarnje a kuchnički. Wobydlerjo internata móža sportowy rum, kompjuterowy kabinet a dalše rumnosće za wólbnu zaběru kaž tež atraktiwnu zahrodu wužiwać.

Młodzinske socialne džěło – na šulach a mobilnje po puću

Džěci tež raz dorostu. Tutón čas njeje přeco lochki. Młodostni čuja so z problemami a prašenjemi konfrontowani: Štó sym? Štó chcu być? Hdže widžu swój přichod? Hdže su moje korjenje? Što pomha mi serbskosć? Kajke perspektiwy mam tu na wsy? Wozmu to serbske sobu abo wostaju je za sobu? Młodostnych při namakanju wotmołwow podpěrać, je nadawk socialnych džěłačejow Rěčneho centruma WITAJ.

Socialne džěło na šulach

Na serbskich wyšich šulach we Worklecach, Radworju a Kulowje kaž tež w Serbskim šulskim a zetkawanskim centrumje Budyšin přewodžamy šulerjow a šulerki, z tym zo spěchujemy jich socialne kompetency a skrućamy jich wosobinu. Hdyž maja problemy z druhimi šulerjemi, hdyž hroža špatne znamki abo hdyž njewědža, kak měło po zakončenju šule dale hić, so młodostni na nas wobroćeja. Potom dawamy jim impulsy, pokazujemy wšelake možnosti rozrisanja a modererujemy mjez konfliktnymi stranami. Chcemy, zo swoje starosće sami přewinu. Tohodla sylnimy jich kmanosće, problemy rozrisać a čěže zmištrować. Kublamy wujednawarjow a organizujemy přewenciske popołdnja k temam kaž alkohol, seksualita, namóc a předsudki. Staramy pak so tež wo poskitki, w kotrychž stejitej zabawa a zhromadnosć na přenim městnje: projektowe dny z grafitijowym wuměłstwom, hraje a paslenske popołdnja, rjadowniske wulěty atd.

Socialny team Rěčneho centruma WITAJ skutkuje w třoch regionalnych teamach džěłačejow a młodzinskeje pomocy wokrjesa Budyšin a so přez njón financuje. Je aktiwny w šulskim socialnym džěle, mobilnym młodzinskim džěle a w swójbny kubłanju.

Mobilne džěło z młodostnymi

Mobilnje po puću wopytujemy młodzinske kluby a skupiny. Tež přez socialne syće w interneće smy z młodostnymi zwjazani. Stejimy jim poboku, hdyž chcedža swoje ideje zwoprawdźeć a při tym pomoc trjebaja: hdyž ma so wjesnjanosta přeswědčić, zo by młodzinskemu klubej rum k dispoziciji stajił, hdyž pjenjezy za nowy projekt po-brachuja abo hdyž faluje know-how wo tym, kak so towarstwo załoži. Tež hdyž pytaja jednotliwcy radu a nowe perspektiwy, móža so na nas wobroćić. Poradźujemy na městnje, zapřimnjemy, hdžež je trjeba, wujednawamy, informujemy, posrědkujemy přidatnu pomoc a wjedźemy młodzinske skupiny hromadze.

Swójbne kubłanje

Hdyž su młodostni dorostli, snano swójbny załožili a maja sami džěci, čakaja na nich nowe, husto njewočakowane wužadanja. W Rěčnym centrumje WITAJ namakaja swójbny kompetentnych partnerow, kotřiž poradźuja, pomhaja a posrědkuja.

Naš wosebity poskitk: dwurěčnosć

Naša lěpšina je, zo smy my socialni džěłačerjo sami z dwěmaj rěčomaj, serbsce a němsce, wotrostli. Tak móžemy młodych ludźi w jich maćeršćinje narěčeć a jich wid na bikulturnosć a dwurěčnosć rozumić.

Chcemy młodostnym serbsku perspektiwu posrědkować. Chcemy jim pokazać, zo je serbska kultura tak žiwa a čila, kaž sej ju młodostni sami sćinja. Chcemy jim pomhać, swoju serbsku identitu namakać, ju přiwzać a za swój přichod wužiwać.

48-hodžinska akcija

K našim pravidlownym poskitkam za mladostnych liči 48-hodžinska akcija. We wobłuku tuteje cyłowokrjesnej akcije namołwiamy my socialni džělačerjo kóždy lěto k čestnohamtskemu angažementej. W běhu 48 hodžin móža skupiny mladostnych pod wosebitym zajimom zjawnosće samo wuzwoleny projekt realizować. Zaměr je, něšto za towaršnosť zdokonjeć, štož zwostanje. Najbóle trajne a najkreatiwniše projekty so wuznamjenja. Tak barbjachu mladostni w zašłych lětach swoje kluby a busowe zastanišća, ponowjachu rjadownje a wuhotowachu w šulach wustajenske witriny, sadžachu štomy, wučisćichu Kopšinjanske hrodžišćo, hrajkanišća a sportnišća a mnoho wjac.

Młodžinski forum »Młodžina woła«

Skupiny serbskich mladostnych ze sobu zeznajomić a nastorčić wuměnu nazhonjenjow, je naležnosť foruma »Młodžina woła«. Tu zetkawaja so mladostni wšelakich młodžinskih klubow, serbskich rejwanskich a spěwnych skupin, katolskeje młodžiny, politisce angažowaneho towarstwa »Pawk«, młodžinskeho sćelaka »Satkula« atd. Skupiny rozprawjeja sej wo swoich wuspěchach a starosćach. Nawjazuja kontakty, wuměnjeja nazhonjenja,

poskićuja sej mjez sobu pomoc a nastorča zhromadne projekty. W džěłarničkach dawaja profijojó mladostnym pokiwy, kak so lětaki wuhotuja, widejoklipy natočeja a próstwy wo spěchowanske pjenjezy stajeja. Wosrjedź mladostnych stej zarjadowarce: socialna džělačerka Rěčneho centruma WITAJ a kubłanska referentka Domowiny.

Open-air-kino

Open-air-kino je wulkotna wěc, jeli chceš wjacore generacije za jedyn event zahorić. Dorosćeni poskićuja jědź, młodžina napoje. Zhromadnje přihotuja so projekciska scěna a stólcy abo ławki za přihladowarjow. Socialna myslička za tajkimi akcijemi je, generacije přesahowacu zhromadnosť sylnić a wosebite dožiwjenja ze serbskej rěču poskićeć. Wšako pokazuja so (tež) serbskorěčne abo do serbsčiny synchronizowane filmy resp. tajke z regionalnymi abo serbskimi wobsahami.

»Je fascinowace, kak spěšnje je moja džowka w pěstowarni přenje serbske słowa nawuknyła. ›Božemje‹ a ›Dobre ranje‹ džěše jej hižo po něšto dnjach cyle lochko wot jazyka. Hdyž sej doma w swojim róžku z klankami hrajka, zaspěwa jim husćišo serbske spěwy. Cool! A njedawno při snědani, někak zamyslana, rjekny: ›Daj mi prošu mloko!‹ Njejsym to zrozuměla. Potom je so wukopało, što chcyše. Myslu sej, zo so nětko woprawdže na wječornym kursu serbšćiny wobdžělu. Hdyž to mojej džowce tyje, da njebudže mi na škodu!«

Kubłanje dorosćenych

Wuknyć na čas žiwjenja – zo by tole tež ze serbsčinu móžno było, angažuje so Rěčny centrum WITAJ na polu kubłanja dorosćenych. Kóždy zajimc měj móžnosć měć serbsce wuknyć a kóždy Serb móžnosć, so w swojej maćerščinje wudospołnjeć. Serbscy pedagogojo měli so na swojim specifiskim polu dale kublać móć.

Serbsce wuknyć we wječornym kursu abo z nowymi medijemi

Mjeztym je wjele staršich, kotřiž chcedža – kaž jich džěći w pěstowarni abo šuli – serbsce wuknyć. Za nich poskićamy tak mjenowane WITAJ-kursy. To su wječorne rěčne kursy na wšelakich rěčnych niwowach. Wuwučuja ekster-ni wučerjo.

Awtodidaktam steja naše CDje abo appy »Serbsce lochko« z jednorymi rěčnymi wobrotami ze wšědných situacijow k dispoziciji (→ str. 29). Tym pak, kotřiž chcedža jenož tróšku do rěče počuchać a sej wo njej začić stworić, doporučamy »Serbsce w sto sekundach« na našej internetowej stronje www.sorbischlernen.de.

Nimo toho móžeće sej swoje znajomosće serbsčiny wot nas certifikować dać. Móžeće pola nas pruwowanje złožić na jednym ze šěsć niwowowych schodženkow po Zhromadnym europskim referencnym ramiku za rěče (→ str. 28). Wupruwujeće swoje zamóžnosće do toho online na zakładže našeho přikładoweho testa pod www.sprachzertifikat-sorbisch.de.

Rěčne poradźowanje

Přez swoje wšědne džěło w serbsčinje a ze serbsčinu, přez intensiwnu zaběru ze serbskimi fachowymi zapřijećemi a fachowymi tekstami najwšelakorišich wobłukow a ze serbskej gramatiku mamy wobšěrnju wědu wo swojej maćerščinje. Maće-li prašenja k serbsčinje – my Was rady poradźujemy!

Naš dalekubłanski poskitk

Njeposkićamy jenož dalekubłanja za kubłarki (→ str. 13). Mamy tež poskitki za wučerjow k rěčnej didaktice a meto-dice kaž tež k wšelakim aspektam serbsčiny. Informujemy serbskich pedagogow prawidłownje wo našich (nowych) materialijach k posrědkowanju a spěchowanjow rěče.

Jako kooperaciski partner podpěramy Sakske statne ministerstwo za kultus a Saksku kubłansku agenturu prawidłownje při wuhotowanju fachoweho dnja 2plus. Tu móža so pedagogojo wšitkich šulskich schodženkow na zakładže přednoškow a džěłarničkow z temami roze-stajeć, kotrež steja w njeposrědnim zwisku ze serbsko-němskim šulskim konceptom 2plus.

Pokiw: Wopytajće našu internetowu stronu www.fachtag2plus.de

Wědomostne dźěło

Za wotmołwami na prašenja dwu- a wjacerěčnosće slědźa wědomostnicy w mnohich krajach. Wědomostne sobudźěłačkerki Rěčneho centruma WITAJ slěduja wuslědki tutych dźěłow, zo bychu z nich za swójske studije čerpali a praktikarjow wotpowědnje aktualnemu stawej slědženjow poradźowali. Přewodźeja projekt Witaj a koncept 2plus wědomostnje a we wobłuku kubłanskopolitiskich a serbskich gremijow, wozjewjeja fachowe přinoški, přednošuja na narodnych a mjezynarodnych fachowych zarjadowanjach, poskićeja dalekubłanja a přewodźeja akademiske zakónčace dźěła.

Pokiwi: Wuslědki našich wědomostnych studijow móžeće sej z našeje weboweje strony www.witaj-sprachzentrum.de sćahnyć.

Přewod serbskorěčneho kubłanja w pěstowarnjach

Witaj je dołhodobnje zapołożeny projekt. Rewitalizacija rěče dyrbi so w generacijach myslić. Čim wažnišo je, wuwiće Witaj swědomiće wobkedźbować, wuslědki wuhódnoćeć a projekt na wědomostnym zakładze dale wuwiwać. Tak su so w Rěčnym centrumje WITAJ mjez druhim kwalitne standardy za posrědkowanie a spěchowanie serbskeje rěče a kultury w dźěćacych dnjowych přebywanišćach nadźěłali. Z pomocu nadrobneje příručki móža kubłarki a kubłarjo, wjednicy a nošerjo zaměrnje kwalitu swojeho dźěła z dźěćimi hač do šesteho žiwjenskeho lěta stopnjować a zawěsćeć.

Přewod serbskorěčneho kubłanja w šulach

Přinošk Rěčneho centruma WITAJ za serbskorěčne kubłanje w šulach wotbłyšćuje so we wšelakich fasetach. Pisaja so wědomostne přinoški, pohódnoćeja so manu-skripty, koncipuja so wučbnicy a wučbne materialije. Naša sobudźěłačkerka dźěła aktualnje jako awtorka na hornjoserbskej gramatice za šulsku potrebu, přewodźa jako posudźowarka internetowu stronu »Serbsce DIGITALNJE – prawopis a gramatiku krok po kroku wuknyć« (→ str. 29) a dźěła koncepcionalnje na wučbnych za maćernorěčnych Serbow, kotrež maja so wuwić.

Certifikowanie znajomosćow serbšćiny

Njewotwisnje wot toho, wo kotru europsku rěč so jedna – mnozy wužiwaja móžnosć, sej swoje rěčne kmanosće po Zhromadnym europskim referencnym ramiku za rěče (GER) certifikować dać. Staramy so wo to, zo móhli so tež znajomosće serbšćiny po mjezynarodnje připóznatej šěsćschodženkowej kompetenčnej skali wobkrućić. We wothłosowanju ze Serbskim institutom z. t. a Institutom za sorabistiku na Lipšćanskej uniwersiće dźěła so na wotpowědnych mustrowych pruwowanjach, předlohach za hódnoćenje a pruwowanskich nawodach. Prawo na wudželenje GER-certifikatow za hornjo-a delnjoserbšćinu ma Rěčny centrum WITAJ (→ S. 27).

Sobudźěło w fachowych gremijach

Z tym zo so intensiwnje ze serbšćinu, jeje dalewuwiwanjom a posrědkowanjom přichodnym generacijam rozestajeja, su sobudźěłačkerki Rěčneho centruma WITAJ prašane fachowce, mj. dr. we wodženskej skupinje 2plus při Sakskim statnym ministerstwie za kultus, w ekspertowej přiřadze Sakskeho krajneho zarjada za zažne kubłanje w susodnych rěčach a w Hornjoserbskej rěčneje komisiji.

Digitalne medije serbsce

Što by była serbsčina bjez prezency w digitalnych medijach? Móhło to zahubne za nju być. Chce-li džensa widźomna, słyšomna a čita być, dyrbi tež načasne komunikaciske formy poslužować. A to w enormnej šěrokości. Tohodla nałožujemy wjele energije za rozšěrjenje swojeho digitalneho poskitka. Při tym njemyslimy jenož na běžnje aktualizowanu homepage, online wozjewjene materialije abo komunikaciju přez facebook. Smy sej nadawk stajili, serbskorěčne nowe medije zhotowjeć – njech je za wuknjenje, džěło abo cyle jednorje jenož za zabawu.

Serbski online-słownik

Zhromadnje ze Serbskim institutom z. t., Założbu za serbski lud a IT-specialistami stajamy online wozjewjeny hornjoserbski prawopisny słownik »Soblex« k dispoziciji. Wón wo přija mjez druhim němskorěčne přeložki a wobšěrne informacije wo gramatice, kotrež su takle jenož pod www.soblex.de přistupne.

Naše digitalne produkty za wuknjenje řeče

Za šulerjow zakładneje šule, kotrymž čini wuknjenje při kompjuteru wjeselo, steja wšelake řečne wuknjenske hry za PC k dispoziciji, na př. »Hry z alfabetom« abo »Wuknjemy serbsce – interaktiwne hry«.

Za šulerjow wyšich rjadownjow wuwuwamy online-platformu »Serbsce DIGITALNJE – prawopis a gramatiku krok po kroku wuknyć«. Koncipowała je so wona jako přidatny učebny srědk k maćerščinam po koncepcje 2plus. Wšelake typy zwučowanjow kaž tež widejowe a awdijowe přinoški podpěruja diferencowane a na individualne spěchowanje wusměrjenu učbu.

Za dorosćenych resp. awtodidaktow serbsčiny mamy na www.sorbischlernen.de naše słuchanske teksty »Serbsce w sto sekundach« a rjad »Serbsce lochko«.

Wone su online, jako app abo na CDji přistupne. Wužiwar słyši řečne wobroty, prašenja a wotmołwy k wšelakim temam, kotrež jeho wšědny džěń a w swobodnym času přewodžeja.

Synchronizowane džěćace hrajne filmy

Wšědny džěń bjez telewizora a filma njemóžemy sej hižo předstajić – poprawom. Serbskorěčne filmy pak wostanu drje na wšě časy žadnostka. Zo pak móhli džěćom znajmjeńša sčasami film w jich maćerščinje prezentować, synchronizuje Řěčny centrum WITAJ džěćace a młodžinske filmy. Wězo dže při tym w přěnim rjedže wo zabawu při hladanju filma (→ str. 19). Při tym pak njeměł so kubłanski efekt při synchronizowanju podhódnoćić. Za serbskich řečnikow – džěćić, młodostnych a dorosćenych, kotřiž su na tutym polu lajkojo – su to zajimawe řečne zwučowanja hinašeho razu.

Kontakt

Hornja Łužica:

Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z. t.
Rěčny centrum WITAJ Budyšin
Póstowe naměsto 2
02625 Budyšin
tel.: 03591 550 400
faks: 03591 550 375
e-mail: witaj-bautzen@sorben.com

Internat Serbskeho gymnazija
Friedricha Listowa dróha 8a
02625 Budyšin
tel.: 03591 480910
faks: 03591 530190
e-mail: sorbisches.internat@t-online.de

wotnožka:

Rěčny centrum WITAJ
Radlubinowa dróha 23 / Smjerdžaca
01920 Ralbicy-Róžant
tel. 0170 1559925
e-mail: info@jugendsozialarbeit-witaj.de

Dolna Łužyca:

Domowina – Zwězk Łužyskich Serbow z. t.
Rěčny centrum WITAJ Chóšebuz
Žylojska droga 39
03044 Chóšebuz
tel.: 0355 48 576 440
faks: 0355 48 576 441
e-mail: witaj-cottbus@sorben.com

Dolnoserbski internat Chóšebuz
Žylojska droga 39
03044 Chóšebuz
tel.: 0355 4944763
faks: 0355 4944764
e-mail: internat-cb@sorben.com

Wudawaćel: Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z. t.,
Rěčny centrum WITAJ, Budyšin 2017

awtorka: Jadwiga Kaulfürstowa
redakcija: Michaela Hrjehorjowa
wuhotowanje: teichlandgrafik • Annett Haak
zapis žórłow: Bulank, M.: str. 4–5, 17, 19
Fotolia: S. 1 (Anatolij Samara), 3 (connel design),
8 (Iev dolgachov), 10 (Morad HEGUI), 14 (contrastwerkstatt),
22 Simone minth, 29 (Bastian Gnuechwitz)
Garten, L.: str. 6
Matschie, J.: str. 6
RCW: str. 2, 3, 6, 9, 12, 13, 16, 18, 20, 21, 22, 25, 26, 29
ćišć: SDV Dresden
skazanske čisło: P-0/284/17
rozšěrjenje, skazanki: Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z. t.,
Rěčny centrum WITAJ, Póstowe naměsto 2, 02625 Budyšin

Spěchowane wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa
lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładže hospodarskich
planow, wobzamknjenych wot zapósłancow Zwjazkowneho sejma,
Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.

so zwuraznjeć móc

šansy wužiwać

rěčne pokłady zhromadnje dožiweć

rěčeć wuknyć

z druhimi wjacerěčnje aktiwny być

identitu dožiweć

SO WITANY ČUĆ

so do domizny nawróćić

rěčnu kompetencu wuwiwać

so na nowych městnach zadomić

rěč(e) dale dawać

sej rěče přiswojić